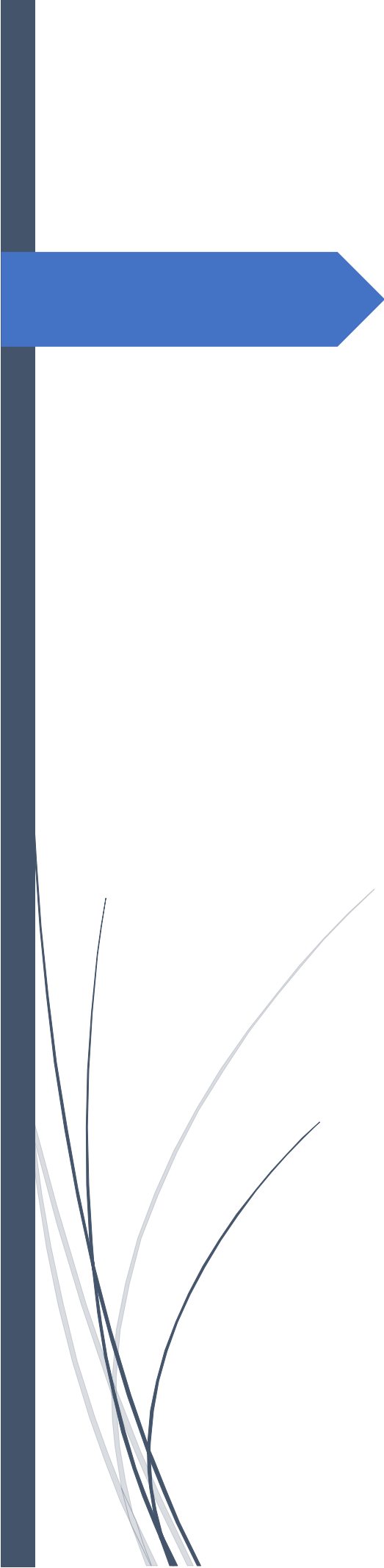

CEZA HUKUKUNDA DAVA ve CEZA 'ZAMANAŞIMI'

(TCK Md.66-72)

Av. TUNCAY İLÇİM

TCK

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Dava ve Cezanın Düşürülmesi**Dava zamanaşımı**

Madde 66- (1) Kanunda başka türlü yazılmış olan haller dışında kamu davası;

- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl,
- Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmibeş yıl,
- Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl,
- Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda onbeş yıl
- Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl, geçmesiyle düşer.

(2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle kamu davası düşer.

(3) Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulur.

(4) Yukarıdaki fıkralarda yer alan sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulur; seçimlik cezaları gerektiren suçlarda zamanaşımı bakımından hapis cezası esas alınır.

(5) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/8 md.) Aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, mahkemece bu husustaki talebin kabul edildiği tarihten itibaren fiile ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlar.

(6) Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden, çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun onsekiz yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar.

(7) Bu Kanunun İkinci Kitabının Dördüncü Kısımında yazılı ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet veya on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçların yurt dışında işlenmesi halinde dava zamanaşımı uygulanmaz.

Dava zamanaşımı süresinin durması veya kesilmesi

Madde 67- (1) Soruşturma ve kovuşturma yapılmasının, izin veya karar alınması veya diğer bir mercide çözülmesi gereken bir meselenin sonucuna bağlı bulunduğu hallerde; izin veya kararın alınmasına veya meselenin çözümüne veya kanun gereğince hakkında kaçak olduğu hususunda karar verilmiş olan suç faili hakkında bu karar kaldırılincaya kadar dava zamanaşımı durur.

(2) Bir suçla ilgili olarak;

- Şüpheli veya sanıklardan birinin savcı huzurunda ifadesinin alınması veya sorguya çekilmesi,
- Şüpheli veya sanıklardan biri hakkında tutuklama kararının verilmesi,
- Suçla ilgili olarak iddianame düzenlenmesi,
- Sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa, mahkûmiyet kararı verilmesi, halinde, dava zamanaşımı kesilir.

(3) Dava zamanaşımı kesildiğinde, zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlar. Dava zamanaşımını kesen birden fazla nedenin bulunması halinde, zamanaşımı süresi son kesme nedeninin gerçekleştiği tarihten itibaren yeniden işlemeye başlar.

(4) Kesilme halinde, zamanaşımı süresi ilgili suça ilişkin olarak Kanunda belirlenen sürenin en fazla yarısına kadar uzar.

Ceza zamanaşımı

Madde 68- (1) Bu maddede yazılı cezalar aşağıdaki sürelerin geçmesiyle infaz edilmez:

- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarında kırk yıl.
- Müebbet hapis cezalarında otuz yıl.
- Yirmi yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında yirmidört yıl.
- Beş yıldan fazla hapis cezalarında yirmi yıl.
- Beş yıla kadar hapis ve adli para cezalarında on yıl.

(2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle ceza infaz edilmez.

(3) Bu Kanunun İkinci Kitabının Dördüncü Kısımında yazılı yurt dışında işlenmiş suçlar dolayısıyla verilmiş ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis veya on yıldan fazla hapis cezalarında zamanaşımı uygulanmaz.

(4) Türleri başka başka cezaları içeren hükümler, en ağır ceza için konulan sürenin geçmesiyle infaz edilmez.

(5) Ceza zamanaşımı, hükmün kesinleştiği veya infazın herhangi bir suretle kesintiye uğradığı günden itibaren işlemeye başlar ve kalan ceza miktarı esas alınarak süre hesaplanır.

Ceza zamanaşımı ve hak yoksunlukları

Madde 69- (1) Cezaya bağlı olan veya hükümde belirtilen hak yoksunluklarının süresi ceza zamanaşımı doluncaya kadar devam eder.

Müsaderede zamanaşımı

Madde 70- (1) Müsadereye ilişkin hüküm, kesinleşmeden itibaren yirmi yıl geçtikten sonra infaz edilmez.

Ceza zamanaşımının kesilmesi

Madde 71- (1) Mahkûmiyet hükmünün infazı için yetkili merci tarafından hükümlüye kanuna göre yapılan tebligat veya bu maksatla hükümlünün yakalanması ceza zamanaşımını keser.

(2) Bir suçtan dolayı mahkûm olan kimse üst sınırı iki yıldan fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlediği takdirde, ceza zamanaşımı kesilir.

Zamanaşımının hesabı ve uygulanması

Madde 72- (1) Dava ve ceza zamanaşımı süreleri gün, ay ve yıl hesabıyla belirlenir. Bir gün, yirmidört saat; bir ay, otuz gündür. Yıl, resmi takvime göre hesap edilir.

(2) Dava ve ceza zamanaşımı re'sen uygulanır ve bundan şüpheli, sanık ve hükümlü vazgeçemezler.

DAVA ZAMANAŞIMI ve ŞARTLARI :

Suçun işlenip bittiği tarihten itibaren, Kanun koyucunun belirlediği muayyen süreler geçince artık takibat yapılamıyor, dava açılamıyor ya da açılmış olan bir davaya devam edilemiyorsa ‘‘Dava Zamanaşımından’’ söz edilir. Dava zamanaşımı suçun işlenmesiyle, kararın kesinleşmesi arasındaki zaman aralığında söz konusudur. Karar kesinleştikten sonra, artık ceza zamanaşımından söz edilebilir.¹ Kısaca **dava zamanaşımı**; suçun işlendiği tarihten itibaren belli bir süre geçtiği halde dava açılmamış veya dava açılmasına rağmen kanuni süre içinde sonuçlandırılmamış ise, devletin cezalandırma hakkından vazgeçmesi ve ceza davasının düşmesi sonucunu doğuran bir ceza hukuku kurumudur.

Dava zamanaşımı ile Dava süresi birbirinden farklıdır. Örneğin 5187 sy.Basın Kanunu md.26 ve 298 sy Seçim Kanunu Md. 180 de belirtilen süreler dava süresidir. Yargılama koşulu niteliğindedirler. Bu sürelerle uyulmadığı takdirde CMK md.253/5 gereğince davanın düşürülmesine karar verilmelidir. Fakat Yargıtay bu süreleri hak düşürücü süre olarak kabul etmektedir.² Dava süresinde, kamu davasının açılmasına ilişkin yetki kalkarken, dava zamanaşımında devletin ceza verme yetkisi kalkar. Dava süresinin durması veya kesilmesi söz konusu olmamasına karşın, dava zamanaşımı durur ve kesilebilir. Dava süreleri dava zamanaşımının aksine sadece düzenlendiği suçlar için uygulanabilirler. Dava süreleri en uzun zamanaşımı sonuna kadar söz konusu olabilir. Dava süresi ve zamanaşımı sürelerinden hangisi önce gerçekleşirse, o kuruma ilişkin hükümler uygulanır. Dava süresi ve zamanaşımı birlikte gerçekleşirse, zamanaşımı öncelikli uygulanır.³

A-SÜRELERİN TESPİTİ :

¹ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler,sh.1081, Hasan Tahsin Gökcan/Mustafa Artuç, Türk Ceza Kanunu Şerhi, 2.Cilt,s.2359.

² 4.CD.3.10.2007, 2007/5270-7695

³ Bakıcı Genel Hükümler...s.1247

- TCK'ya göre dava zamanaşımı süresi, her suç için kanunda belirlenen cezanın üst sınırı dikkate alınarak ayrı ayrı belirlenir (TCK md. 66/4). Önce suçun üst sınırı bulunur, suçun üst sınırına göre TCK md. 66/1'de düzenlenen zamanaşımı süresinin dolup dolmadığı tespit edilir. Suçun kanundaki cezasının üst sınırı belli değilse, TCK md. 49'a göre, süreli hapis cezalarında üst sınır en fazla 20 yıl olarak kabul edilir.⁴
- Kanunda suçun cezası, seçimlik olarak "hapis cezası veya adli para cezası" şeklinde belirlenmişse, mahkumiyet kararında sanığa adli para cezası verilse dahi, dava zamanaşımı süresi hesaplanırken hapis cezasının üst sınırı dikkate alınır.⁵ Suçun cezası, "hapis cezası ve adli para cezası" şeklinde birlikte hükmedilen cezalardan ise yine hapis cezasının üst sınırı dikkate alınarak hesaplama yapılacaktır (TCK md. 66/4)
- Mevcut delillere göre, mahkeme tarafından değerlendirme yapılırken suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerinin de işlenmiş olabileceği görülüyorsa, dava zamanaşımı süresi suçun nitelikli hali dikkate alınarak belirlenir (TCK md. 66/3).⁶ Her türlü arttırım nedeni değil, yalnızca nitelikli haller zamanaşımın belirlenmesinde gözetilecektir. Örneğin TCK 'nın 181/1.maddesinde çevrenin kasten kirletilmesi suçunun temel şekli için 6 aydan 2 yıla kadar hapis cezası öngörülmüşken, 181/4.maddesinde 5 yıldan az olmamak üzere hapis cezası verileceği belirtildiğinden, 4.fıkraya giren bir suç işlendiğinde artık zamanaşımı TCK md 49 gereğince 20 yıl olarak tespit edilecektir. Benzer şekilde TCK md 109/1 de kişiyi hürriyetten alıkoyma suçunun temel şekli 1 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası öngörmüş, 4.fıkra ise suçun cinsel amaçla işlenmesi durumunda verilecek cezanın yarı oranında arttırılacağını belirtmiştir. Suçun temel şeklinde zamanaşımı süresi 8 yıl iken, 4.fıkra da öngörülen nitelikli hali, temel ceza üst sınırı 5 yıl ½ oranında arttırılarak zamanaşımı süresi 7 yıl 6 ay üzerinden 15 yıl olarak belirlenecektir.
- Dava zamanaşımı hesaplanırken sadece suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri dikkate alınacaktır. Suçun daha az cezayı gerektiren yaş küçüklüğü, haksız tahrik, meşru müdafaa, suça teşebbüs, yardım etme, zincirleme suç veya bilinçli taksir nedeniyle yapılacak arttırmalar vb. halleri dava zamanaşımı süresi belirlenirken dikkate alınmaz.⁷
- Aynı fiilden dolayı tekrar yargılama yapılması gerekiyorsa, dava zamanaşımı süresi, belirlenen yeni suç vasfına göre hesaplanır (TCK md. 66/5). Aynı fiilden dolayı tekrar

⁴ Erem/Danışman/Artuk, Ceza Hukuku Genel Hükümler,sh.1007

⁵ Hasan Tahsin Gökcan/Mustafa Artuç, Türk Ceza Kanunu Şerhi, 2.Cilt,s.2368

⁶ (Yargıtay CGK - 2012/1842 karar-YCGK 20.12.2011,2011/3-220-2011/274-Koca/Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,5.Baskı,2012,s.602)

⁷ Hakeri/Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s.620-621

yargılama yapılması, yargılamanın yenilenmesi veya kanun yararına bozma hallerinde, yani ceza davasının yeniden ele alınmasının gerektiği hallerde söz konusu olabilir. Yoksa sanık lehine yasanın yürürlüğe girmesi nedeniyle yapılacak lehe kanun değerlendirmesi değildir. Tekrar yargılama konusu suça ilişkin zamanaşımı süresinin başlangıç tarihi de, bu husustaki talebin mahkemece kabul edildiği tarih olacaktır. Bu maddenin uygulanabilmesi için aşağıdaki şartların gerçekleşmesi gerekir:

- a) Kesinleşen bir hüküm olacak ve kesinleşen hükümle sonraki yargılama aynı fiilden dolayı olacaktır.
 - b) Tekrar yargılamayı gerektiren haller, yargılamanın iadesi veya kanun yararına bozmadır.
 - c) Aynı fiilden dolayı istenen yeniden yargılama isteminin, yetkili makam tarafından, CMK md.318 gereğince kabule değer olduğu kararı verilecektir. Bu şartlar uyarınca aynı fiil nedeniyle tekrar mahkemece işin esasına girildiğinde, yeni suç vasıflandırmasına göre zamanaşımı, yeniden ve sıfırdan işlemeye başlar. Yapılacak bu yargılama süresi boyunca YTCK md.66 da belirtilen her kural (*Durma,kesilme,olağanüstü zamanaşımı*) burada da uygulanır.
- Fikri içtimanın varlığı halinde, fikri içtima ilişkisine giren her bir suç bakımından zamanaşımı süresi, ayrı ayrı dikkate alınır ve her bir suç için zamanaşımı süresi ayrı ayrı belirlenir.⁸
- 5252 Sy Kanunun 9/4 maddesi gereğince, kesin hükümle sonuçlanmış davalarda sonradan yürürlüğe giren bir yasayla ilgili olarak lehe hükmün belirlenmesi ve uygulanması amacıyla yapılan yargılama bakımından dava zamanaşımına ilişkin hükümler uygulanmaz.⁹
- Asli suç için 765 sayılı yasaya göre zamanaşımı süresi dolmamış ise lehe kabul edilmesi durumunda ayrıca hüküm kurulan unsur suça ilişkin olarak zamanaşımı süresi, 5237 sayılı yasaya göre belirlenecektir.¹⁰ Örneğin 765 sayılı yasaya göre sahtecilik suçu zimmet suçunun unsuru olduğu için ayrıca ceza verilmez, fakat 5237 sy Kanunun 212. Maddesine göre nitelikli zimmet suçunun yanında ayrıca sahtecilik suçu da oluşur.
- 765 sy yasada muhakemenin iadesine karar verilmesinin dava zamanaşımına tesir edeceğine dair bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak YCGK 29.05.1954 gün ve 84 sy kararında ‘ Muhakemenin yenilenmesine karar verilmekle asli dava advet etmiş

⁸ Öztürk/Erdem, Ceza Hukuku, 5.Bası sh.283

⁹ YCGK 16.2.2010,16.HD./248-24, Akçin/Erel/Fazla/Halitoğlu/Örer/Bozoğlu/Özbey, 2012, s.335-336

¹⁰ YCGK 17.09.2013, 2013/2-499;2013/375, 5.CD.05.12.2013, 10473/11855, 5.CD.24.05.2018, 2016/6274-2018/3886, Özbek, Yeni Türk Ceza Kanunun Anlamı,s.663-664, Hasan Tahsin Gökcan/Mustafa Artuç, Türk Ceza Kanunu Şerhi, 2.Cilt,s.2371.

olmayacağından zamanaşımı mevzu bahis olamasa da, eski hüküm 1414 sy CMUK md.341 gereğince iptal olunur, yeniden hüküm kurulması gerekirse zamanaşımı nazara alınabilir. Şayet, eski hüküm iptal edilmez de tasdik olunursa zamanaşımından bahisle hüküm bozulamaz'' sonucuna ulaşılmıştır. Zamanaşımının gözetilmesi durumunda düşme kararı verilmelidir.

- Lehe kanunun belirlenmesi amacıyla sabit kabul edilen maddi olaya suç tarihinde yürürlükte bulunan kanunlar ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hiçbir hükmü karıştırılmadan bir bütün halinde uygulanması ve uygulama sonucu ortaya çıkan sonuçların birbirleriyle karşılaştırılması gerekir. ¹¹
- Zincirleme suçlarda, işlenen suçlardan hangisinin cezasının üst sınırı daha fazla ise, zamanaşımı da ona göre belirlenecektir. Cezanın üst sınırının suçun düzenlendiği kanun maddesinde belirli olmadığı durumlarda, 5237 sy Kanun md.49 ve 5252 sy Yasanın 6.maddesinin 5560 sayılı Kanun ile değişik 2. Fıkrasına göre ceza miktarı tayin edilecek, zamanaşımı süresi buna göre hesaplanacaktır.
- TCK Md.66 maddesinde belirlenen zamanaşımı süreleri, sanığın 18 yaşından büyük olduğu durumlar için geçerlidir Sanığın 15-18 yaş grubunda olması halinde, zamanaşımı sürelerinin 2/3 ü, sanığın 12-15 yaş grubunda olduğu hallerde ise, zamanaşımı süresinin yarısı uygulanacaktır. Sağır ve dilsizler yönünden TCK md.33 yollaması gereği, 18-21 yaş aralığındaki sağır ve dilsizler için TCK Md.66/1 de belirlenen zamanaşımı süresinin 2/3 ü, 15-18 yaş aralığındaki sağır ve dilsizler yönünden ise belirtilen maddedeki sürelerin yarısı zamanaşımı süresi olarak uygulanacaktır. ¹²

B- DAVA ZAMANAŞIMI SÜRELERİNİN BAŞLANGICI :

Kural olarak dava zamanaşımı süresi, suçun işlendiği günden itibaren işlemeye başlar. TCK md.66/6'ya göre dava zamanaşımı süresi;

- Tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, *(Örneğin 1 Ocak 2006 tarihinde suç işlenmiş ise, 8 yıllık olağan zamanaşımı süresi 1 Ocak 2014 tarihi mesai saatinde dolar ve 2 ocak itibariyle zamanaşımı nedeniyle düşme veya Kyok kararı verilebilir)*¹³
- Suçun işlendiği günün tam olarak belirlenememesi durumunda, failin lehine olan daha eski tarih seçilerek zamanaşımı ona göre hesaplanmalıdır. ¹⁴
- Teşebbüs hâlinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden,
- Kesintisiz (mütemadi) suçlarda kesintinin gerçekleştiği (temadinin sona erdiği) günden, *(Örneğin kadın kaçırma olayında zamanaşımının başlangıç tarihi, kaçırma olayının olduğu gün değil; kaçırmanın bittiği sona erdiği gündür)*¹⁵

¹¹ 5252 sy.Yasa md.9/3, 23.02.1938 gün ve 23-9 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı, YCGK 11.03.2014 tarih ve 2013/3-909, 2014/121 Kararı

¹² 13.CD.31.03.2016, 2016/2652-2016/5705

¹³ Dr.Süleyman Özar, Türk Ceza Hukukunda Zamanaşımı,s.112-115

¹⁴ Dönmezer/Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, III.s.262

¹⁵ Y.19.CD.16.01.2019, 8596/199

- Zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden,¹⁶
- Çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun onsekiz yaşını bitirdiği günden,
- İftira suçunda zamanaşımı, mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu tarihten itibaren başlar.
- 5237 sy TCK nın 230/4 maddesi uyarınca, tanımlanan suçlardan dolayı zamanaşımı, evlenmenin iptali kararının kesinleştiği tarihten itibaren işlemeye başlar.
- 1632 sayılı Askeri Ceza Kanun'un 49.maddesine göre ‘‘ Yoklama kaçağı, bakaya, saklı ve firar fiilleri hakkında dava müruru zamanı, bütün askeri mükellefiyetlerin veya bizzat girmiş oldukları taahhüdün bitmesinden itibaren işlemeye başlar. Adli yargının görevine giren bu suçlar için zamanaşımı süresi, eylemin tamamlandığı tarihte değil, askerlik yükümlülüğünün bittiği tarihten itibaren başlayacaktır.¹⁷

itibaren işlemeye başlar.

- İştirak halinde işlenen suçlarda, asli maddi failin (asıl fiili işleyenin) yaptığı hareket esas alınarak azmettiren, yardım eden ve diğer şeriklere uygulanacak dava zamanaşımı süresi ortak bir şekilde belirlenir. Örneğin azmettirme halinde, zamanaşımının başlangıç tarihi, azmettirme tarihi değil, hareketin yapıldığı veya sonucun meydana geldiği tarihtir. Şeriklik halinde her bir fail için, zamanaşımı süresi kendisinin hareketi yaptığı tarih değil, teselsül oluşturan eylemlerin sonuncusunun yapıldığı tarihtir. İştirak halinde işlenen suçun tamamlandığı, teşebbüs aşamasında kalmışsa son icrai hareketin yapıldığı, teselsül veya temadinin sona erdiği tarihte zamanaşımı başlayacaktır.
- Sonucun hareketten sonra gerçekleştiği suçlarda, suçun işlenme zamanı hareketin yapıldığı zaman değil, sonucun meydana geldiği zamandır. Örneğin fail şahsı yaralar ve şahıs kaldırıldığı hastanede 2 hafta sonra ölürse, suçun işlenme tarihi ölüm tarihidir. Zamanaşımı da bu tarihten sonra işlemeye başlar. Benzer şekilde binayı standartlarına uygun yapılmaması nedeniyle 5 yıl sonra bina çökmüş ve ölenler olmuşsa, zamanaşımı sonucun meydana geldiği tarihten başlayacaktır.¹⁸
- Şarta bağlı suçlarda, şartın meydana geldiği gün suç tamamlanmış sayılır. Zamanaşımı da buna göre hesaplanır. Hileli iflas ve görevi kötüye kullanma suçu gibi objektif cezalandırılabilme şartlarının bulunduğu suçlarda, objektif cezalandırma şartı gerçekleşmeden devletin cezalandırma yetkisi yoktur, bu nedenle bu şartın gerçekleştiği, hileli iflas suçunda iflasın kesinleştiği veya görevi kötüye kullanma

¹⁶18.CD.16.05.2016, 33297/10486-21.CD.06.04.2016, 1401/3275-15.CD.02.12.2015,19009/31687-Koca,Mahmut,Üzülmüş,İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,10.Baskı,Adalet Yayınevi,Ankara 2017,s.511-Akbulut,Berrin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4.Bası,Adalet 2017,s.712

¹⁷ YCGK 25.05.2010,2010/7-44-2010/124, Y.19.CD.23.01.2019,7888/797

¹⁸ Bakıcı,Genel Hükümler s.1245, Dönmezer/Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku III,S.259.-Erem/Danışman/Artuk, Ceza Hukuku Genel Hükümler,s.1010

suçlarında haksız kazanç (menfaat), kamu zararı veya mağduriyetin doğduğu tarihten itibaren zamanaşımı süresi işlemeye başlar.¹⁹

- Şekli suçlarda, şekli hareketin yapıldığı an suç tamamlanmış olur. Örneğin yalan tanıklık suçunda, yalanın söylendiği gün suçun işlendiği gündür.
- İhmali suçlarda kabul gören genel görüşe göre, ayrıca bir düzenleme var ise bu tarih yok ise, ihmali hareket neticesinde sonucun meydana geldiği tarih zamanaşımı süresinin belirlenmesinde kıstas olarak tutulur. Örneğin 30 gün içerisinde idarenin yargı kararını yerine getirmemesi durumunda sürenin son günü suçun işlendiği tarih olup zamanaşımı süresi bu tarihten itibaren başlar.

Ceza soruşturma ve kovuşturmalarında dava zamanaşımı süresi, suçun işlendiği tarihten itibaren TCK md. 66/1'e göre hesaplanır. Bu süreler 'olağan dava zamanaşımı süresi' denilmektedir. Olağan dava zamanaşımı sürelerinin geçmesiyle kamu davası (ceza davası) hakkında düşme kararı verilir. Buna göre;

- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 30 yıl,
- Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 25 yıl,
- Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda 20 yıl,
- 5 yıldan fazla ve 20 yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda 15 yıl,
- 5 yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda 8 yıl

geçmesiyle ceza davası hakkında düşme kararı verilir.

- Fiili işlediği tarihte 15-18 yaş arasında olan çocuklar için dava zamanaşımı süreleri (TCK md. 66/2):
 - Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 20 yıl,
 - Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 16 yıl 8 ay,
 - Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda 13 yıl 4 ay,
 - Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda 10 yıl,
 - Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda 5 yıl 4 ay.
- Fiili işlediği tarihte 12 - 15 yaş arasında olan çocuklar için dava zamanaşımı süreleri (TCK md. 66/2):
 - Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 15 yıl,
 - Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 12 yıl 6 ay,
 - 20 yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda 10 yıl,

¹⁹ 11.CD.15.10.2009, 2008/892-2009/12138, 11.CD.25.03.2008, 2008/352-2008/1731

- 5 yıldan fazla ve 20 yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda 7 yıl 6 ay,
- 5 yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda 4 yıl.

TCK 66/7'ye göre yurtdışında işlenen bazı suçlarda dava zamanaşımı süreleri işlemez, her zaman soruşturma veya kovuşturma yapılabilir.

5237 Sayılı TCK'nın 66. maddesine göre Dava Zamanaşımı Süreleri		
Suçun cezasının üst sınırı	Olağan zamanaşımı süresi	Olağanüstü zamanaşımı süresi
a - Suç tarihi itibarıyla 18 yaşının bitirmişler için zamanaşımı süreleri:		
Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda	30 yıl	45 yıl
Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda	25 yıl	37 yıl 6 ay
20 yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda	20 yıl	30 yıl
5 yıldan fazla ve 20 yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda	15 yıl	22 yıl 6 ay
5 yıl ve daha az hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda	8 yıl	12 yıl
b - Suç tarihi itibarıyla 15 yaşını bitirmiş - 18 yaşını bitirmemişler için zamanaşımı süreleri		
Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda	20 yıl	30 yıl
Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda	16 yıl 8 ay	24 yıl 12 ay
20 yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda	13 yıl 4 ay	19 yıl 12 ay
5 yıldan fazla ve 20 yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda	10 yıl	15 yıl
5 yıl ve daha az hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda	5 yıl 4 ay	7 yıl 12 ay
c - Suç tarihinde 12 yaşını doldurmuş olup da 15 yaşını doldurmamış olanlar için zamanaşımı süreleri		
Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda	15 yıl	22 yıl 6 ay
Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda	12 yıl 6 ay	18 yıl 9 ay
20 yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda	10 yıl	15 yıl
5 yıldan fazla ve 20 yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda	7 yıl 6 ay	10 yıl 15 ay
5 yıl ve daha az hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda	4 yıl	6 yıl ²⁰

DAVA ZAMANAŞIMI SÜRESİNİN DURMASI veya KESİLMESİ:

A-ZAMANAŞIMININ DURMASI :

Ceza davasının açılmasına, açılmışsa görülmesine mani olan hallerin, davaya engel oldukları müddetçe, önce geçen zaman engelin kalkmasından itibaren geçen zamana

eklenilmek suretiyle zamanaşımı süresinin işlemesine de engel olmaları hukuki sonucuna zamanaşımının durması denilmektedir.²⁰

TCK md.67 gereğince zamanaşımını durduran 4 hal sayılmıştır. Bunlar;

- İzin
- Karar
- Ön Mesele
- Kaçakçılık Kararı'dır

1. **İZİN** : Soruşturma yapılması veya kamu davasının açılıp kovuşturma yapılmasının mevzuat gereğince izne tabi tutulduğu hallerde, suç tarihinde işlemeye başlayan zamanaşımı süresi, bu izni almak üzere yetkili mercinin izni verecek makama başvurusu üzerine durur ve iznin verildiği günden itibaren kaldığı yerden yeniden işlemeye devam eder. İzin alınmasına bağlı durma nedeni, izin isteminin olumlu sonuçlandığı hallerde söz konusu olur.²¹ Durma anı, yetkili mercie başvuruda bulunulduğu tarihtir.²² İzin verilmiş olmakla birlikte itiraz süresinin geçmesi veya itiraz edilmişse yargı mercinin itirazı karara bağladığı tarihe kadar zamanaşımı duracaktır.

Soruşturma ve Kovuşturma Yapılmasının İzne Bağlı Olduğu Haller :

- i. 5237 Sayılı TCK'nın 299.maddesinde Düzenlenen Cumhurbaşkanı Hakaret Suçu, (C.Savcısının Adalet Bakanından izin istenmesi için yazdığı yazıdan, Bakanın izin kararını verdiği tarihe kadar geçen sürede zamanaşımı durur. Bakanlık izin kararının savcılığa ulaştığı tarih değil, izin kararının kesinleştiği tarih esas alınır)
- ii. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmaları Hakkında Kanuna Tabi Kişiler Hakkındaki Eylemler, (Zamanaşımı süresi, yetkili mercin soruşturma izni verilmesine ilişkin kararın kesinleşmesi tarihine kadar durur. Soruşturma izni verilmesine ilişkin kararın kesinleşmesinden sonra kaldığı yerden yeniden işlemeye devam eder. Soruşturma izni verilmesine ilişkin karara karşı itiraz edilmemesi veya itiraz edilmesi durumunda BAM'ın itirazın reddine karar verilmesi durumunda, karar kesinleşir. Soruşturma izni alınması gerekmeyen bir eylem hakkında soruşturma izni için yazı yazılması veya karar verilmesi, zamanaşımı süresini durdurmaz)²³
- iii. 5237 sayılı TCK'nın 301.maddesinde Düzenlenen Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin Kurum ve Organlarını Aşağılama Suçu, (Adalet Bakanından C.Savcısı tarafından izin isteme yazısının yazıldığı tarih ile Bakanlık tarafından izin verilme tarihine kadar zamanaşımı durur.)

²⁰ Kunter,Nurullah, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi (1951) s.77

²¹ Dönmezer/Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, III,s.276, Erem/Artuk/Danışman,Ceza Hukuku Genel Hükümler,s.1014

²² YCGK 28.03.2006, 2006/4.MD.-38-2006/94

²³ YCGK 09.07.2013, 2013/4-320,2013/360

- iv. 5237 sayılı TCK ‘nın 305.maddesinde Düzenlenen Temel Milli Yararlara Karşı Hareket Suçu,
- v. 5237 sayılı TCK’nın 306.maddesinde Düzenlenen Yabancı Devlet Aleyhine Asker Toplama Suçu,
- vi. Hakim ve Savcıların Görevleriyle İlgili veya Görevleri Sırasında İşledikleri Suçlar,
- vii. Noterlerin Görevleri Nedeniyle İlgili İşledikleri Suçlar,
- viii. Avukatların Görevleri Nedeniyle İlgili İşledikleri Suçlar,
- ix. En Üst Dereceli Kolluk Amirlerinin Görevleri Nedeniyle İşledikleri Suçlar,²⁴

2. KARAR :

Milletvekilleri ile İlgili Zamanaşımının Durması, (AY’nın 83/2 maddesi gereğince seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen milletvekili sorguya çekilemez, tutuklanamaz, yargılanamaz. Dokunulmazlığın kaldırılması kararının alınması gereklidir. Milletvekilinin suç işlediğini öğrenen yetkili merci, durumu hemen ve doğrudan TBMM ye bildirir. Bu durumda bu bildirimden, TBMM nin dokunulmazlığı kaldırılması kararına kadar veya failin milletvekilliği bitinceye kadar zamanaşımı durur, işlemmez. Kamu davasının açılmasından sonra sanığın milletvekili seçilmesi durumunda, suçun işlenmesi ile başlayan zamanaşımı süresi, seçilme tarihinde durur, milletvekili hakkında dokunulmazlığın kaldırılmasına veya milletvekilliği görevinin sona ermesi tarihinden itibaren yeniden işlemeye başlar.)²⁵

Üniversite Görevlileri Hakkında Zamanaşımının Durması, (Üniversite görevlilerinin görevi sırasında veya görevi sebebiyle işledikleri suçlarla ilgili izin sistemi değil tahkik sistemi uygulandığından, ihbar veya şikayet kendisine gelen Üniversite veya YÖK yönetimi 2547 sy Yasanın 53.maddesi gereğince muhakkik atayacak ve soruşturmayı muhakkikler yapacaktır. Şüphelilerden birisinin muhakkikler tarafından ifadesinin alınması durumunda zamanaşımı kesilecektir. Ancak bu aşamalarda zamanaşımı durmayacaktır. Üniversite tarafından yapılan tahkikat sonucunda yargılamanın gerekliliği kararı verilirse, bu karar ile TCK md 67/2 gereğince zamanaşımı kesilecektir. Şikayetçi tarafından verilen men-i muhakeme kararına karşı itiraz yoluna başvurulması durumunda bu itiraz ile Danıştay tarafından karar verilene kadar zamanaşımı durur.²⁶

- 3. **ÖN MESELE :** Soruşturma ve kovuşturma yapılmasının veya eylemin suç olup olmaması diğer bir mercide çözülmesi gereken bir meselenin sonucuna bağlı olduğu durumlarda, meselenin çözümüne kadar zamanaşımı durur. Bekletici mesele yapılması

²⁴ Dr.Süleyman Özar, Türk Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.157-161

²⁵ 11.CD.11.05.2006,2310/4112, 4.CD.28.09.2011,2011/10831-2011/16620

²⁶ 4.CD.2.2.2010,2008/5610-2010/1293, 4.CD.14.07.2009,7835/14348

gerektiği halde böyle bir karar verilmişse zamanaşımı süresi durmaz.²⁷ Çözümü bilirkişiden rapor alınmasını gerektiren hususlarda veya yaşın tespiti durumlarında zamanaşımı durmaz.²⁸ Bekletici sorun üzerine karar vermesi için dosyanın gönderildiği mahkeme Yasada öngörülen süre içerisinde karar vermezse, bu belirlenen sürenin sonunda zamanaşımının durması ortadan kalkacak ve yeniden kaldığı yerden işlemeye devam edecektir.²⁹

4. **KAÇAKLIK HALİ** : CMK Md.247 gereğince hakkında mahkemece kaçaklık kararı verilen kişi hakkında, bu karar kaldırılincaya kadar dava zamanaşımı durur, işlemeyiz.

- 353 sy Askeri Mahkemelerin Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanunu'nun 20. Maddesine göre "Er ve erbaşlar ile yedek subayların ve yedek astsubayların askere girmeden veya silah altına çağırılmadan önce işledikleri yukarı haddi iki yıla kadar hapis cezasını gerektiren suçlara ait davalarda soruşturma ve kovuşturma işlemleri askerliklerini bitirmelerine kadar geri bırakılır."
- CMK md.253/21 gereğince " Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaşma teklifinde bulunulduğu tarihten itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç, uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek C.Savcısına verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemeyiz."³⁰
- CMK nın 231/8 son cümlesi gereğince, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiğinde, denetim süresi boyunca zamanaşımı durur. Denetim süresinin başladığı tarih olan bu kararın itiraz edilmeksizin veya itirazın reddi ile kesinleşmesinden itibaren, dava zamanaşımı durur. Yargıtaya göre ise HAGB kararının kesinleşmesi ile zamanaşımı süresi duracaktır.³¹ Yükümlülöklere aykırı davranma durumunda, HAGB kararının kesinleşmesinden hükmün açıklanmasına kadar zamanaşımı süresi duracak, hükmün açıklanmasıyla süre işlemeye devam edecektir.³² Kanaatimize göre, denetim süresi içerisinde kasıtlı suç işlenmesi durumunda, ikinci işlenen suçla ilişkin mahkumiyet kararının kesinleşmesi tarihine kadar zamanaşımı süresi işlemeyecek, duracaktır.

Zira denetim süresi içerisinde işlendiği iddia edilen suçtan sanık beraat de edebilir. Ancak Yüksek Mahkemenin denetim süresi içerisinde işlenen suç tarihinden itibaren zamanaşımı süresinin işlediğine dair kararları da bulunmaktadır.³³

²⁷ 3.CD.03.04.2014, 2014/9210-2014/13952, 3.CD.13.03.2014,2014/4689-2014/10600, 3.CD.03.07.2014, 2014/16638-2014/27026, Dönmezer/Erman, Nazar-i ve Tatbiki Ceza Hukuku III s.277, 11.CD.8.12.2011,2009/20443-201123025

²⁸ 12.CD.4.6.2012,2012/15973-2012/13945-Anayasa Md.152

²⁹ YCGK.1.2.2005,2004/7-203-2005/4

³⁰ Dr.Süleyman Özar, Türk Ceza Hukukunda Zamanaşımı,s.180-182

³¹ 13.CD.27.12.2012, 2012/15569-2012/28694, Hasan Tahsin Gökcan/Mustafa Artuç, Türk Ceza Kanunu Şerhi, 2.Cilt,s.2439.

³² 5.CD.23.02.2012,2011/13305-2012/859

³³ CGK 07.03.2017 2015/8-268;2017/124, CGK 17.01.2017 2014/5-193,2017/15, Y.11.CD.19.02.2019,2019/234-2019/1636, 2.CD.31.10.2012 2012/24896-2012/44639, 4.CD.18.12.2013 2012/27989-2013/32753

- CMK Md.171/4 gereğince, C.Savcısı tarafından kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildiğinde, erteleme kararının kesinleştiği tarihten, kasıtlı bir suçun işlendiği veya bu süre içinde kasıtlı bir suç işlenmez ise 5 yıllık erteleme süresinin sona erdiği tarihe kadar geçen zaman diliminde zamanaşımı durur.
- Adli ve idari yargı mercileri arasında çıkan görev ve hüküm uyuşmazlıklarında, Uyuşmazlık mahkemesine başvurulduğu tarihten, kesin kararın verilmesi tarihine kadar zamanaşımı durur. 2247 sy Yasanın 18.maddesine istinaden, durma süresi, başvurulduğu bildiren yazının alındığı günden itibaren başlar ve en fazla 6 ay sürer, 6 ay içinde karar gelmezse, duran süre yeniden işlemeye başlar.
- 5411 sy Bankacılık Kanunu md.165 gereğince “Dosyanın bilirkişiye tevdi tarihinde dava zamanaşımı süresi durur. Bilirkişi raporunu mahkemeye verdiği tarihten itibaren bu süre kaldığı yerden işlemeye devam eder.”³⁴ Basit ve nitelikli zimmet suçlarında dava zamanaşımı süresi 15 yıl, varsayımsal zimmet suçunda ise 20 yıldır (*TCK md.66/c-d*)
- Yargıtay özel daire onama kararı ile Ceza Genel Kurulunun karar tarihi arasında geçen süre dava zamanaşımı hesaplanmasında dikkate alınmaz.³⁵
- Kesme sebeplerinin zamanaşımını yarıdan fazla uzatmayacağı hakkındaki benzer bir kural, YTCK ‘da zamanaşımı süresini durduran sebepler için kabul edilmemiştir.
- Durma kararı hangi sanık için verilmiş ise, o sanık için etkili olacak diğer sanıklara sirayet etmeyecektir.³⁶

B-ZAMANAŞIMI SÜRESİNİN KESİLMESİ :

765 Sy Kanunun aksine 5237 Türk Ceza Kanunu tek tür kesme nedeni kabul etmiş ve tüm suçlarda bu nedenlerin uygulanacağını belirlemiştir. Zamanaşımının kesilmesi, bir işlem ile öndeki işleyen zamanaşımı süresi tamamen ortadan kalkıyor, sıfırlanıyor, yanıyor ve işlemden sonra süre tekrar sıfırdan başlıyor ise, bu durumda söz konusu olan zamanaşımı engelidir. (*TCK*

³⁴ Y.7.CD.06.05.2015, 7546/14661

³⁵ YCGK 22.11.2011, 203-238 , YCGK 29.03.2016, 2014/4-749;2016/158

³⁶ Karşı Görüş; Dönmezer/Erman, Nazar-i ve Tatbiki Ceza Hukuku III s.279

md. 67/3) Zamanaşımı süresinin kesilmesi halinde, dava zamanaşımı süresi, ilgili suç için kanunda belirlenen sürenin en fazla yarısına kadar uzar (TCK md. 67/4). Dava zamanaşımını kesen birden fazla sebep varsa, her kesme sebebi ayrı ayrı zamanaşımını keser, en son kesme sebebinden sonra zamanaşımı yeniden ve baştan itibaren işlemeye başlar. Dava zamanaşımı sürelerinin kesilmesi halinde düşme kararı için dikkate alınacak süreler olağan zamanaşımı süreleri değil, “uzamış zamanaşımı süreleridir. Kesme sebepleri tahdidi olarak yasada sayılmış olup, yorum yolu ile arttırılamaz. 5237 sy TCK ya göre zamanaşımını kesen sebepler ³⁷:

1. Şüpheli veya Sanıklardan Birinin, Savcı Huzurunda İfadesinin Alınması veya Mahkemece Sorguya Çekilmesi, (İfadenin C.Savcısı veya Hakim tarafından alınmış olması gerekir. Kolluk ifadesi ile muhakkiklerce ve müfettişlerce alınan ifade bu kesme nedenine dahil değildir. Sanık C.Savcısı veya hakim önünde susma hakkını kullansa dahi kesme nedeni oluşur. Şüpheli veya sanıklardan birisinin ifadesinin alınması veya sorgusunun yapılması diğer suç ortakları yönünden de zamanaşımı keser.³⁸ Savcı, olay ile ilgili şüpheli veya sanıkların ifadesine bir kez başvurduktan sonra, aldığı diğer ek ifadeler dava zamanaşımı süresini kesmez. Sorgu, şüpheli veya sanığın, hakim veya mahkeme tarafından soruşturma veya kovuşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesi anlamına gelir (CMK md. 1/h). Aynı fiil nedeniyle suçlanan şüpheli veya sanıklardan herhangi birinin sorguya çekilmesi dava zamanaşımı süresinin kesilmesine neden olur. İfade ve sorgunun şüpheli veya sanık sıfatıyla alınmış olması gerekir. Tanık veya müşteki olarak dinlenme zamanaşımını kesmez.³⁹

İlk soruşturma yapmaya yetkili mahalli idareler kontrolörünün daveti üzerine yapılan savunmanın zamanaşımını kestiği kabul edilmiştir.⁴⁰ Vali hakkında yapılan soruşturmada müfettişin savunma almasının zamanaşımını keseceği belirtilmiştir.⁴¹ 4483 sy Yasa hükümlerine göre yapılan soruşturma, hazırlık soruşturması niteliğinde olup TCK nın 67/2 maddesi uyarınca C.Savcısının ifade almasıyla zamanaşımını keseceğinden, muhakkikin aldığı ifade ede zamanaşımını kesecektir.⁴² Kanaatimizce soruşturma izninin alınmaması halinde ceza soruşturması başlamadığı için, adli merci olan C.Savcısı veya hakim tarafından ifade alma veya sorguya çekme işlemi olanaklı olmadığından, bu kişiler dışında gerçekleştirilen ifade alma ve bu kişiler dışındaki kişilere yönelik savunma işlemleri zamanaşımı süresini kesmemelidir.⁴³

Mahkeme huzurundaki zamanaşımını kesen sorgu, sanığın savunmasının ilk alındığı sorgudur. Bir defa sanık CMUK Md 135-CMK Md.147 ye göre dinlendikten sonra, tekrar dinlenilmesi durumunda zamanaşımı kesilmez. Ek savunma nedeniyle sanığın dinlenilmesi veya İstinaf/Yargıtay bozmasından sonra tekrar dinlenilmesi veya HAGB kararı verildikten sonra dosyanın tekrar

³⁷ Dr.Süleyman Özar, Türk Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.195-218

³⁸ Artuk/Gökcan/Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3.Bası 2007 s.1105

³⁹ Özbek, Yeni Türk Ceza Kanunun Anlamı s.676

⁴⁰ YCGK 14.09.1987, 199/343

⁴¹ YCGK 08.04.1985, 61/196

⁴² Bakıcı, Sedat 5237 sy Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, Adalet Yayınevi Ankara 2007, s.1294

⁴³ 4.CD.10.05.2006, 2005/9424-2006/10703

ele alınması durumlarında sanığın beyanı alınsa da zamanaşımı kesilmez. Görevsiz mahkemede sanığın sorgusu yapılmamışsa, görevli mahkemede usulüne uygun olarak yapılan sorgu zamanaşımını keser.⁴⁴ Yetkisiz mahkemece alınan savunma, CMK md 20 gereğince yetkili olmayan hakim veya mahkemece yapılan işlemler, sadece yetkisizlik nedeniyle hükümsüz sayılamayacağından „ zamanaşımını keser. Sorgusu yapılan sanığın dosyalar birleştirildikten sonra tekrar dinlenilmesi zamanaşımını kesmez.⁴⁵ Sorgu sırasında sanığın CMK md 147 deki haklarının hatırlatılmamış olması durumunda da zamanaşımı kesilecektir.⁴⁶ Hangi suç için şüphelinin ifadesi alınmış veya sanığın sorgusu yapılmış ise, yalnız o suç için zamanaşımı kesilmiş olur.)

2. Şüpheli veya Sanıklardan Biri Hakkında Tutuklama Kararının Verilmesi, (Tutuklama kararı CMK md 101 gereğince sulh ceza hakimi veya mahkeme verir. Tutuklama kararının verildiği gün zamanaşımı kesilir. Bu kararın infazı önemli değildir. Sanık salıverilir ancak sonra yeniden tutuklanırsa, zamanaşımı yeniden kesilir. Kaçaklar hakkında gıyabi tutuklama olacağından ve bu halde zamanaşımının durması söz konusu olacağından, bu kişiler hakkında tutuklama kararı zamanaşımını kesmez. Yine gözaltına alma kararıyla da zamanaşımı süresi kesilmez. İfade verenin veya sanığın işlediği iddia olunan suçlar birden fazlaysa, tutuklama kararı hangi fiil ve suç için verildiyse, o suç açısından zamanaşımı kesilir. Türk mahkemelerinin talimatlarıyla yabancı mahkemeler tarafından verilen tutuklama kararları da zamanaşımını keser.⁴⁷ Aynı suçu birden fazla kimse iştirak halinde işlemişler, birisi hakkında verilen tutuklama kararı, suça iştirak etmiş şüpheli veya sanıklardan her birisi için zamanaşımını keser.)⁴⁸ Tutuklamaya yönelik yakalama kararı dava zamanaşımı süresini kesmez. Her ne şekilde çıkarılmış olursa olsun yakalama kararları, zorla getirme müzekkereleri, çağrı kağıtları (davetiyeler) dava zamanaşımı süresini kesmez.)

3. Suçla İlgili Olarak İddianame Düzenlenmesi : (İddianamenin düzenlendiği tarihte zamanaşımını kesebilmesi için, gönderildiği görevli ve yetkili mahkemece 15 gün içerisinde iade edilmemesi gerekir. İade üzerine C.Savcısı kısmi veya tamamen içerik değişikliğine gideceğinden, sonraki düzenlediği iddianame tarihi ile zamanaşımı kesilir kanaatindeyiz. Zira mahkemece kabul edilmeyen iddianameler soruşturma evresini sona erdirmeyeceğinden dava zamanaşımını kesmeyecektir. Yüksek mahkemede bu görüştür.⁴⁹ Kıstas olarak

⁴⁴ CGK 2.2.1999,1998/11-334-1999/5

⁴⁵ Y.5.CD.26.11.1991, 2977-3731

⁴⁶ CGK 27.04.1999,1999/6-82-1999/81

⁴⁷ CGK 28.03.2000-4/50-52

⁴⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 14.05.2019 tarihli ve 147-428 sayılı kararında da benzer gerekçelerle aynı sonuca ulaşılmıştır (CGK-K.2021/61).

⁴⁹ YCGK 16.02.2016 2014/11-315;2016/65

kamu davasını açan belgenin kabulü gerekir. Son soruşturmanın açılmasına dair karar da bu yönüyle zamanaşımını kesecektir.⁵⁰ Diğer bir kıstas, suçla ilgili olarak iddianame tanzim edilmesidir. Bir kısım şüpheliler haklarında iddianame tanzim edilmemiş olsa da diğer bir kısım şüpheliler hakkında tanzim edilen iddianame ile zamanaşımı kesilir.)

4. Sanıklardan Bir Kısım Hakkında Olsa da Mahkumiyet Kararı Verilmesi : (Beraat, davanın reddi, ceza verilmesine yer olmadığı, görevsizlik kararı, durma kararı düşme gibi sanık aleyhine sonuç doğurmayan mahkeme kararları, dava zamanaşımı süresinin işlemlerini kesmez. Mahkumiyet kararının verilmesi yeterli olup, kesinleşmesine gerek bulunmamaktadır. Mahkumiyet hükmünün verildiği gün zamanaşımı kesilir.⁵¹ Mahkumiyet kararı kanun yoluna başvuru sonucu istinaf veya yargıtay tarafından bozulmuş olsa dahi, zamanaşımını kesmiş olma etkisini devam ettirir. Ancak bozma üzerine mahkeme yeniden mahkumiyet kararı verirse, zamanaşımı yeniden kesilir.⁵² HAGB kararı bir mahkumiyet kararı kabul edilmez ve ancak zamanaşımının durma sebebi olabilir.⁵³ İştirak halinde değil de, karşılıklı suç işleyen sanıklardan birisi hakkındaki mahkumiyet kararı, diğer sanık hakkında da zamanaşımını kesmez. İştirak halinde işlenen suçlarda, bir kısım sanıklara mahkumiyet bir kısım sanıklara beraat, düşme, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilse dahi bu sanıklar hakkında da zamanaşımı süresi kesilir.⁵⁴⁻⁵⁵)
5. Direnme Kararı: (İstinaf mahkemesinin istinaf incelemesinden sonra verdiği bozma kararına karşı yerel mahkeme direnemez. Oysa, ceza temyiz kanun yoluna başvurulduğunda temyiz mahkemesi bozma kararı verirse, ilk derece mahkemesi tarafından direnme kararı verilebilir. İlk derece mahkemesi tarafından verilen bu direnme kararı teknik olarak bir mahkumiyet kararı olduğundan, bu karar zamanaşımı süresinin kesilmesine neden olur.)

- Zamanaşımının kesildiği gün aynı zamanda zamanaşımı süresinin yeniden işlemeye başladığı gündür.
- Dava zamanaşımını kesen birden fazla nedenin gerçekleşmesi halinde, zamanaşımı süresi her bir kesme nedeninin gerçekleştiği tarihten itibaren, yeniden işlemeye başlar.
- Mütөөdaddit kesilme halinde, zamanaşımı süresi, ilgili suçla ilişkin olarak kanunda belirlenen süresinin en fazla yarısına kadar uzar. **(Olağanüstü Zamanaşımı Süresi)** 8 yıllık zamanaşımına tabi bir suçla ilgili ne kadar kesilme nedeni gerçekleşirse

⁵⁰ Dönmezer/Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku III S.271

⁵¹ Kunter Ceza Hukukunda Zamanaşımı s.96

⁵² 2.CD.12.7.2010,2010/11515-2010/23030

⁵³ YCGK 11.07.2014, 2014/2-238;2014/361

⁵⁴ YCGK 31.1.2012-2011/11-243-2012/7

⁵⁵ CGK 20.03.2012, 2011/11-241-2012/114

gerçekleşsin, suç tarihinden itibaren **en fazla 12 yıl** geçince bu suç zamanaşımına uğrar.

⁵⁶Olağanüstü zamanaşımının belirlenmesinde suç tarihi esas alınır.

- Zamanaşımını kesen iki neden arasında, asli zamanaşımı süresi kadar bir süre geçmişse, bu durumda da zamanaşımı nedeniyle düşme kararı verilmelidir.⁵⁷
- Suç ortaklarından birisi hakkında yanlışlıkla zamanaşımı nedeniyle düşme kararı verilmesi ve bu kararın kesinleşmesi durumunda, bu durum diğer ortaklar yönünden kazanılmış hak oluşturmaz.⁵⁸
- Sanık veya sanıklar birden fazla suçtan yargılanmakta iseler, bir suçtan gerçekleşen zamanaşımını kesen işlem, diğer suçla ilgili zamanaşımını kesmez.⁵⁹
- Zamanaşımını kesen bir işlemin, hemen akabinde durma sebebi gerçekleşebilir. Ancak durma işleminin içinde, zamanaşımı süresinin kesilmesi söz konusu değildir. Zamanaşımının kesilmesi yalnızca, işleyen zamanaşımı süreleri içinde olanaklıdır.⁶⁰
- Zamanaşımının dolması ile düşme kararı verilerek yargılama giderlerinin kamu üzerinde bırakılmasına karar verilir, sanığa lehine ayrıca vekalet ücretine hükmedilmez. Zamanaşımı RESEN göz önüne alınması gereken bir kurumdur. Talebe ihtiyaç olmadığı gibi, bundan şüpheli veya sanık/hükümlü de vazgeçemez. (TCK Md.72/2)
- Zamanaşımı ile ölüm birlikte gerçekleşirse, zamanaşımı öncelikle uygulanmalıdır. Zira ölüm kişi ile zamanaşımı suçla ilgilidir.⁶¹
- Aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, yani yargılamanın yenilenmesi hallerinde, mahkemece yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edildiği tarihten itibaren fiile ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlar (TCK m.66/5).
- 🚦 Olağan dava zamanaşımı süreleri geçtikten sonra, kesilme halinde eklenmesi gereken süre hesaplanarak düşme kararı verilip verilmeyeceği bulunmalıdır.

Uzamış zamanaşımı süreleri, en fazla aşağıdaki gibidir:

- **Fiili işlediği tarihte 18 yaşını bitirmiş şahıslar için ‘uzamış dava zamanaşımı süreleri’ şöyledir (m. 67/4. atfıyla m. 66/1. fıkra):**
 - Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 45 yıl,
 - Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 37 yıl 6 ay,

⁵⁶ 4.CD.2007/1718-2007/4320

⁵⁷ CGK 15.1.2013, 2012/11-524-2013/5

⁵⁸ Kunter, Ceza Hukukunda Zamanaşımı sh.116

⁵⁹ Kunter, Ceza Hukukunda Zamanaşımı sh.115

⁶⁰ Hasan Tahsin Gökcan/Mustafa Artuç, Türk Ceza Kanunu Şerhi, 2.Cilt,s.2464.

⁶¹ Bakıcı, Genel Hükümler,s.1247

- 20 yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda 30 yıl,
- 5 yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda 22 yıl 6 ay,
- 5 yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda 12 yıl.
- **Fiil işlediği tarihte 15 - 18 yaş arasında olan şahıslar için ‘uzamış dava zamanaşımı süreleri’ şöyledir (m. 67/4. atfıyla m. 66/2. fıkra):**
 - Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 30 yıl,
 - Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 25 yıl,
 - 20 yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda 20 yıl,
 - 5 yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda 15 yıl,
 - 5 yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda 8 yıl.
- **Fiili işlediği tarihte 12-15 yaş arasında olan şahıslar için ‘uzamış dava zamanaşımı süreleri’ şöyledir (m. 67/4. atfıyla m. 66/3 fıkra):**
 - Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 22 yıl 6 ay,
 - Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 18 yıl 9 ay,
 - 20 yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda 15 yıl,
 - 5 yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda 11 yıl 3 ay,
 - 5 yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda 6 yıl.

CEZA ZAMANAŞIMI ve ŞARTLARI:

Kesinleşmiş ve infaz edilebilir bir ceza mahkumiyetinin belirli bir süre geçmesiyle birlikte devlet tarafından artık infaz edilememesine **ceza zamanaşımı** denir.⁶² İlgili şahıs burada sanık değil, hükümlüdür. Bu halde mahkumiyet hükmü değil, mahkumiyeti infaz etme yetkisi ortadan kalkar. Ceza zamanaşımına uğrayan bir mahkumiyet bu nedenle adli sicile işlenebilir.

⁶² Artuk/Gökçen/Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası 2007.sh.1111, Dönmezer/Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku III S.280

A-DAVA ve CEZA ZAMANAŞIMINA UĞRAMAYAN CEZALAR ⁶³

- Cezanın TCK'nın ikinci kitabının dördüncü kısmında düzenlenmiş bir suça ilişkin olması,
- Verilen cezanın ağırlaştırılmış müebbet, müebbet hapis veya 10 yıldan fazla hapis cezası olması,
- Ve verilen bu cezaların yurt dışında işlenmiş suçlarla ilgili olarak verilmiş olması şartlarının bir arada bulunması hallerinde, ceza zamanaşımı süreleri işlemez. *(Suçun yurt dışında işlenmiş olması yeterlidir, ayrıca yurt dışında ceza mahkumiyet kararı verilmiş olması aranmamaktadır.)*

Ayrıca soykırım, insanlığa karşı suçlar ve bu suçların işlenmesi için örgüt oluşturma suçlarından verilen cezalar, YTCK Md.76/4,77/4,78/3 maddeleri gereğince, kesinleşmeden itibaren ne kadar süre geçerse geçsin ceza zamanaşımına uğramayacaktır.

B-CEZA ZAMANAŞIMI SÜRELERİ :

Aşağıdaki ceza zamanaşımı süreleri geçtikten sonra ceza infaz edilmez *(TCK md. 68/1)*:

- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarında 40 yıl,
- Müebbet hapis cezalarında 30 yıl,
- 20 yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında 24 yıl,
- 5 yıldan fazla hapis cezalarında 20 yıl,
- 5 yıla kadar hapis ve adli para cezalarında 10 yıl,
- Fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmuş olup da 15 yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; 15 yaşını doldurmuş olup da 18 yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle ceza infaz edilmez.
- Müsadereye ilişkin hüküm, kesinleşmeden itibaren yirmi yıl geçtikten sonra infaz edilmez *(TCK md. 70)*

Cezalar infaz amacıyla ictima ettirildiğinde, ceza zamanaşımı süresi ictima ettirilen süreye göre değil, her suç için verilen ceza süresine göre belirlenecektir.

⁶³ Dr.Süleyman Özar, Türk Ceza Hukukunda Zamanaşımı,s.221-224

765 s.k. 102. maddesine göre Ceza zamanaşımı süresi	
Verilen cezanın üst sınırı	Ceza Zamanaşımı Süresi
Ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis ve müebbet ağır hapis cezalarında	30 yıl
20 yıl ve daha uzun süreli ağır hapis cezalarında	24 yıl
5 yıldan çok ağır hapis veya hapis cezalarında	20 yıl
5 yıl ve daha az ağır hapis veya hapis, süresi ne olursa olsun muvakkaten kamu hizmetinden yasaklılık, miktarı ne olursa olsun ağır para cezaları	10 yıl
Bir aydan fazla olmak kaydıyla, süresi ne olursa olsun hafif hapis, bir aydan fazla meslek veya sanatın icrası, 30 liradan fazla olmak kaydıyla miktarı ne olursa olsun hafif para cezalarında	4 yıl
Bir ay veya daha az hafif hapis, bir ay veya daha az müddetle bir meslek veya sanatın tatili icrası, otuz lira veya daha az hafif para cezalarında	18 ay
5237 sayılı TCK nın 68. maddesine göre Ceza zamanaşımı süresi	
Verilen cezanın üst sınırı	
a - Suç tarihi itibarıyla 18 yaşını bitirmişler için zamanaşımı süresi:	Ceza Zamanaşımı Süresi
Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarında	40 yıl
Müebbet hapis cezalarında	30 yıl
Yirmi yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında	24 yıl
Beş yıldan fazla hapis cezalarında	20 yıl
Beş yıla kadar hapis ve adli para cezalarında	10 yıl
b - Suç tarihi itibarıyla 15 yaşını bitirmiş 18 yaşını bitirmemişler için zamanaşımı süresi:	
Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarında	26 yıl 8 ay
Müebbet hapis cezalarında	20 yıl
Yirmi yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında	16 yıl
Beş yıldan fazla hapis cezalarında	13 yıl 4 ay
Beş yıla kadar hapis ve adli para cezalarında	6 yıl 8 ay
c - Suç tarihi itibarıyla 12 yaşını bitirmiş 15 yaşını bitirmemişler için zamanaşımı süresi:	
Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarında	20 yıl
Müebbet hapis cezalarında	15 yıl
Yirmi yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında	12 yıl
Beş yıldan fazla hapis cezalarında	10 yıl
Beş yıla kadar hapis ve adli para cezalarında	5 yıl

C-CEZA ZAMANAŞIMI SÜRELERİNİN TESPİTİ :⁶⁴

Aynı suç nedeniyle verilen hüküm, başka başka cezaları (hapis veya para cezasını ihtiva eden) içermekte ise, en ağır ceza için (hapis cezası için) konulan ceza zamanaşımı süresi dikkate alınır. (TCK md.68/4) Hapis cezası paraya çevrildiğinde, ceza zamanaşımı para cezasına göre belirlenecektir. İnfaza başladıktan sonra, infaz herhangi bir nedenle kesintiye uğrarsa, bu halde ceza zamanaşımı süresi kalan cezaya göre belirlenecektir. Hükümde belirlenen sonuç ceza, sonradan çıkan yasa düzenlemesi ile hükümlü lehine af veya daha hafif bir hapis cezasını (indirim vs.) öngörüyorsa, bu durumda, sonuç cezadan lehe olan indirim yapıldıktan sonra ceza zamanaşımı süresi hesaplanır. Örneğin 20 yıl olan cezada 10 yıl indirim öngören bir yasa çıkmış ise, ceza zamanaşımı bakiye 10 yıl üzerinden hesaplanacaktır. Kıstas olarak infaz edilecek sonuç ceza dikkate alınmakta, bu miktardan gözetli ve tutukluluk gibi süreler düşülmektedir. İnfaz edilebilir duruma gelmedikçe ceza zamanaşımı süreleri işlemez. Örneğin ertelenen cezalarda aynen infaz kararı verilmeyene kadar ceza zamanaşımı süreleri işlemez. Ceza zamanaşımı süreleri, hükümde yer alan her bir ceza için ayrı ayrı belirlenir. Bu cezalardan birinin ceza zamanaşımına uğraması diğerlerinin infazına engel olmaz. Ceza zamanaşımı kural olarak hükmün kesinleşmesiyle başlar. İnfazına hiç başlanılmamış cezalarda ceza zamanaşımı, hükmün kesinleşmesi ile başlar. İnfazına başlanılmış olmakla birlikte (fırar-doğal afet, savaş vs.) herhangi bir nedenle kesintiye uğrayan hallerde, kesintiden sonra işleyecek zamanaşımı, cezanın tümü üzerinden değil, kesinti tarihi itibarıyla infaz edilmemiş kısmı üzerinden hesap edilerek bulunur. (TCK md.68/5)

Koşullu salıverilme kesinti nedeni değildir. Şartla salıverilen hükümlü hakkında denetim süresi içerisinde yeni bir suç işlenmesi nedeniyle koşullu salıverilmenin geri alınması kararı verildiğinde, ceza zamanaşımı süresi ikinci hükmün kesinleşmesi ile başlar. Ancak hesaplama, suçu işlediği tarih ile bihakkın tahliye tarihi arasındaki zaman dilimi nazara alınarak belirlenir.

Ceza zamanaşımı talep olmaksızın resen gözetilir ve uygulanır. Cezanın zamanaşımına uğraması tazminat ve yargılama giderlerini etkilemez. Ceza zamanaşımı süresi açısından ‘uzamış zamanaşımı’ kavramı yoktur. Zamanaşımı kesilince tekrar aynen işler. Cezanın ferileri de mahkumiyet hükmünde yer alan asıl cezanın zamanaşımı süresine tabidir. Cezaya bağlı olan veya hükümde belirtilen hak yoksunluklarının süresi ceza zamanaşımı doluncaya kadar devam eder (TCK md. 69). Müsadere için mahkumiyet hükmünün kesinleşmesinden itibaren 20 yıllık ayrı bir ceza zamanaşımı süresi olduğunu vurgulamıştık. Yani, mahkumiyet hükmünde yer alan müsadere kararı 20 yıl geçmekle artık infaz edilemez (TCK md. 70)

D-CEZA ZAMANAŞIMININ KESİLMESİ:

Ceza zamanaşımının kesilmesi, aynı suça iştirak etmiş diğer ortaklara sirayet etmez. Ceza zamanaşımı kesilince süre yeni baştan işlemeye başlar. Önceki işlemiş olan süre tamamen ortadan kalkar. Başlamamış bir sürenin kesilmesi olanaklı değildir.

1. İlâmın İnfazı İçin Tebligat : Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan tebligatın usulsüz olmaması ve cezanın infazına yönelik olması gerekir. Yargılama giderlerinin tahsili için

⁶⁴ Dr.Süleyman Özar, Türk Ceza Hukukunda Zamanaşımı,s.225-234

yapılan tebligatlar zamanaşımını kesmez. Tebligat hangi cezanın infazına yönelikse, o ceza için zamanaşımını keser. Hükümlü hem para cezasına hem de hapis cezasına mahkum olmuşsa, bunlardan birinin infazı için yapılan tebligat, diğer ceza için de zamanaşımını keser.⁶⁵

2. Mahkumun Yakalanması : Mahkumiyet hükmünün infazı amacıyla hükümlünün yakalanması gerekir. İnfaz makamı C.Başsavcılığı'dır. Birden fazla hüküm giyme halinde, hangi suç ile ilgili yakalama gerçekleşmiş ise, o ceza ile ilgili zamanaşımı kesilir. Fakat hükümlü aynı suç nedeniyle hem para cezasına hem de hapis cezasına mahkum olmuş ise, hapis cezasının infazı nedeniyle yakalanmış olsa bile, para cezasının ceza zamanaşımını da kesilir.
3. Başka Bir Suçun İşlenmesi : Bir suçtan dolayı mahkum olan kimse, bu suçtan ötürü verilen cezanın infazına başlamazdan evvel, üst sınırı iki yıldan fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlediği takdirde, ceza zamanaşımını kesilir. (TCK Md.71/2) Hükümlünün işlediği ikinci suçun kasıtlı bir suç olması gerekir. İkinci suç için mahkumiyet kararı verilmesi ve bu kararın kesinleşmesi gereklidir.⁶⁶ İkinci suçun yabancı ülkede işlenmesi durumunda ceza zamanaşımının kesilmesi, bu suç için mahkumiyet kararının Türk Mahkemelerince verilmesine bağlıdır.⁶⁷

⁶⁵ Centel/Zafer/Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 3.Bası s.652

⁶⁶ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler 3.Bası 2007, s.400

⁶⁷ Dönmezer/Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku III S.290